

Cigány szokások, hagyományok, hiedelmek

A cigányság alkalmazkodóképessége nagyon nagy. Tulajdonképpen ez tette lehetővé a vándorlás során az életben maradáást.

Hagyományörző cigány család szokásai:

Minden terhességet megtartanak, gyermekeiket megszülik. Családjukat nagyon szeretik, ritka a gyerekverés. A szitkozódás, átkozódás annál több, de ez is csak egy percig tart, mert utána még jobban szeretik gyerekeiket. A felemelt hangon folytatott beszéd sem szokatlan vagy feltűnő a családban. Ezt csak az idegenek veszik észre és ilyenkor azt gondolják, hogy verekedni készülnek a cigányok. (Ha az utcán találkozik két cigány kézzel, lábbal, gesztikulálva nagyon hangosan beszélgetnek. Akik ezt például a buszból látják azt gondolnák, hogy itt rövidesen vér fog folyni.)

Régen a cigány nők otthon szültek a bábaasszony segítségével, de az sem volt ritka, ha már a többedik szülés volt, hogy maga a szülő asszony és nagyobb lánya bonyolította le a nagy eseményt. A megszületett csecsemőt általában két héten belül meg kellett keresztelni, hogy ne teljedhessen be a babona. Amíg szopott a pici az anya mindenhova magával vitte. Úgy tartotta, hogy a szíve fölött legyen a baba, hogy érezze a szív lüktetését, mert ez megnyugtatta és békésen tudott aludni. A keresztszülők nagy felelősséget vállaltak amikor keresztvíz alá tartották a gyermeket, hiszen ez azt jelentette, hogy ha bármi történik a szülőkkel a keresztszülő kötelessége keresztgyerekekről gondoskodni.

A gyerekek sok esetben 3-4 éves korukig is szoptak, igaz, hogy ekkor már csak reggel és este, hiszen a tejre kisebb testvérüknek nagyobb szüksége volt.

Keresztelőig nem látogathatta az újszülöttet rossz életű nő. Terhes asszony is csak úgy nézhette meg, ha a látogatás után ott hagyott valamit például egy cérnaszálat a ruhájából vagy egy csatot. Az anya csak akkor aludhatott el ha gyermekét a bal kezében tartotta, mert ellenkező esetben - a babona szerint - kicserélték volna a boszorkányok. Az ördög ellen való védekezés volt az is, hogy a csecsemő párnája alá ollót vagy kést tettek. Ha a csöppség foggal született akkor táltos volt, ezért ki kellett húzni a fogat és egy rongyba kellett csavarni. A csecsemőket régen fateknőbe ringatták, ám nem volt szabad átlépni őket, mert akkor nem nőnek meg. Ha a gyermek sírását nem tudták megállítani, akkor - úgy hitték - szemmel verték. A rontás ellen ólmot kellett felolvasztani és a csecsemő ruhájára cseppenteni, akkor megszűnt a rontás.

Évente a legelső megérett gyümölcsöt a gyerekeknek adják a szülők.

A gyerekek a családban 6-8 éves korukig lehetnek igazán gyerekek. Ezután külön válnak a fiúk és lányok szerepei.

A fiúk teljes jogú tagjai a családnak, nem csak kisebb, de nagyobb ügyek döntésében is részt vesznek. Véleményt nem csak lehet, hanem kell is hogy mondjanak a családban történekről, mert az idősek ezen keresztül formálják a gondolatvilágukat. Ha az apát valami hosszabb időre vagy örökre elszólította a családtól, akkor a fiúgyerekek vették át a szerepét, akár 8-10 évesen is.

A lányok feladata a kisebb testvérek gondozása, a háztartás vezetése már nagyon fiatalon. Egyes cigány írók 5-6 éves lányról is írnak, aki már háztartást kellett, hogy vezessen. Egyébiránt 11-12 éves kortól a lányok a család ékszeréiként vannak számon tartva. Az a feladatuk, hogy szépek és csinosak legyenek. Hagyományos színeik a piros, a sárga, a zöld és a kék. Az eladósorban lévő lányok már csak az anyjukkal vagy idősebb nő rokonukkal hagyhatják el a házat, fiúk társaságában nem lehetnek. Fiútestvérük, apjuk, főleg idegen férfiak jelenlétében nem öltözködhetnek, nem fésülködhetnek. A család tekintélyét növeli a szép, eladó sorban lévő lány. Köztudott, hogy a cigány hagyományok szerint a fiatalok korán lépnek házasságra. Csak törzsön belül házasodtak. A párválasztás azonban a szülők kedve szerint történik. Nem ritka az sem, hogy születésükkor szánják egymásnak a szülők a csecsemőket. A kereskedő családoknál szokás, hogy az apa a vásáron érdeklődik szép és fiatal eladó sorban lévő lány után. Ha ilyenre talál, már meg is beszél a kérés időpontját és a fiatalokat összeadják. Ez a szokás napjainkban is él.

Előfordul az is hogy a fiatalok választják egymást s ennek a vége legtöbbször a szöktetés. Távolabbi rokonhoz menekülnek és egy idő elteltével hírt adnak magukról. A család a legtöbb esetben megbékül, de az első unoka megszületése után bizonyosan megbocsát.

Sokaknak feltűnhetett már, hogy az utcán a cigány férfi megy elől a feleség és a gyerekek mögötte. A nőknek hosszú a hajuk a férfiak bajuszt viselnek, idősebb korban kalapot és mellényt is. A lányok nem hordhatnak kendőt, csak az asszonyok, de nekik muszáj. Nagy szégyen egy asszony részéről kendő nélkül mutatkozni, de fésülködni is férfi jelenlétében.

A férj és feleség kapcsolata kettős. Van, amit a külvilág fele mutatnak és ez hideg, érzelmek nélkülinek látszik. Társaságban a nő nem beszélhet hosszan. Ha megszólal, férje igazát kell bizonyítania, erősítenie. A nő nem foghat kezét férfival, teljesen a háttérben kell maradnia. Más a helyzet, ha otthon vannak. A családban a nő, az anya a vezető egyéniség s ezt a férj is tudja. A feleség határozza meg a napi teendőket, a kereset beosztását a gyermeknevelést, stb. Ami azonban minden felnőttre vonatkozik az a határtalan tisztelet és szeretet az idősek és a gyermekek iránt.

Legnagyobb erényük mély és tiszta szolidaritásuk. Miattuk feltehetően nem kell szociális otthonokat létrehozni.

A cigányok érzelmei hevesek és rövid ideig tartanak. Képesek rövid időn belül hangulatváltásra, például sírásból másodpercek alatt kacagásra fakadnak, vagyis egyik érzelm átcsaphat a másikba. A gyűlölet és a harag is egy pillanat alatt elillan belőlük. Nagyon jó vendéglátók. Napjában egyszer -általában késő délután - van főtt étel és fő étkezés, ilyenkor egy nagy fazékkal készítenek, többnyire húsos ételt. Nemcsak azért mert nagy a család, hanem azért is, hogy ha bárki érkezne, meg tudják kínálni. Nagy sértés a család számára, ha nem fogadják el azt amivel a vendéget vagy a hozzájuk betérő idegent kínálják.

Nem csak az élőknek de hat hétig a halála után, a halottnak is terítenek. A virrasztás, mely a halál bekövetkeztével kezdődik - s melyen az egész rokonság még a legtávolabb lakók is részt vesznek -addig tart, míg nem jön el a temetés napja. Régen amikor még nem voltak ravatalozók, a halottat a legszebb ruhájába öltöztetve ravatalozták fel a szobába, s az összegyűjtött rokonság a halottal kapcsolatos történeteket idézte fel sorjában. A toron a halott kedvenc ételeit készítették el, azt fogyasztotta a gyászoló sokaság.

A hagyományosan cigány ételek közé tartozik a káposzta és a hús, gyakran a kettő együtt, vagyis a töltött káposzta, amit nem kenyérrel, hanem bodaggal - bokolyival - ettek (később olvasható a receptje). Bizonyos területeken szokás volt a halott kedvenc ételeiből mindenkinek a tányérjában egy kanállal meghagyni, amit aztán egy edénybe összegyűjtöttek és a temetéskor a sírhoz leraktak. A sírba raktak még italt, cigarettát, a halott kedves tárgyait, hogy a túlvilágon se szenvedjen hiányt. Ha fiatal lány vagy fiú halt meg akkor menyasszonyi illetve vőlegényi pompában, a tehetősebb cigány családok fiatal leányukat üvegkoporsóban temették el.

A legtöbb népi szokás vallási eredetű, a lakást vallásos szobrokkal, képekkel díszítik még a legszegényebbek is. Mindig istenfélők voltak. A cigányok keresztények, pogány szokásokkal, babonákkal, erkölcsökkel és mítoszokkal. Hisznek a túlvilági életben, a szellemekben és a tündérekben.

Ha kereszt előtt mennek el keresztet vetnek, a férfiak leveszik a kalapjukat. Ha új kenyeret szegnek meg, előbb arra keresztet rajzolnak a késsel. Amikor a közösségben vitás dologra kerül sor (lopás, hűtlenség stb.), akkor a földre terített kendőn lévő keresztre kell esküdni és bevallani az igazat. Hamis eskü esetén - úgy hiszik - a hamisan tanúskodó családjában két héten belül valami tragédia történik. Csak az elvetemült cigányok mertek hamisan esküdni, hiszen a családját mindenki nagyon féltette. Nagy a Mária-imádatuk, mely a búcsújárással is összefonódik (Máriapócs, Máriagyűd).

Hiszik, hogy az Isten ad életet mindennek, az égben lakik, és onnan irányít mindent. Természetesen mindent lát és hall. A hiedelem szerint azért is szereti és segíti Isten a

cigányokat, mert Jézus keresztre feszítésekor egy cigány ember ellopott egy szöveget a négyből s így csak három szeget vertek Jézus testébe (kezeibe és lábába).

Isten ritkán jön le a földre s akkor is csak a keresztutakon vagy a határban mutatkozik meg. Hatalmát és haragját a villámlással mutatja meg. Hiszik, hogy az Isten a lelkek ura. Úgy gondolják hogy Isten bizonyos számú lelket teremtett, s ezek az éppen megszülető testbe költöznek, függetlenül attól, hogy az milyen test.

Babonásan félnek a régi szokásokat megszegni vagy megsérteni.

Ünnepek: keresztelő, lakodalom, búcsú, halottak napja, karácsony, újév, s ma már a név- és születésnap is. E napokon a rokonság összejön és több napig együtt vigadnak. Ezen jeles alkalmakkor - és persze máskor is - elkerülhetetlen kellék a tűz, a zene és a tánc. A tűz az összetartozás az emberi melegség szimbóluma, mely az évszázadok hosszú vándorlása során alakult jelképpé.

A zene és a tánc egybefonódott, hiszen alig szólal meg a zene vagy kezd el valaki énekelni már is megbizseregnek a talpak és aki csak mozdulni bír már ropja is a táncot. Nem kell sok a zenéléshez. Ha van két kanál egy kanna meg egy teknő és kéznél vannak az ujjak a csettintéshez és a tapsoláshoz valamint jól perog a nyelv a szájbőgőzéshez, már hallhatók is a fantasztikusabbnál fantasztikusabb dallamok. (A zenéről később még lesz szó.)

Az idősebbek szerint az a jó férfitáncos aki sokat figurázik és keveset csapásol. (A csapás az amikor a férfiak a combjukat de leginkább a lábszárukat és bokájukat ütik.)

A nők a táncban szolidabbak, visszafogottabbak mint a férfiak. Szemlesütve a saját lábukat figyelve táncolnak, finom csípőmozgással gazdagítva lépéseiket. A nők szinte simán lépegetnek, karjukat kissé kitarják oldalra és ujjakkal csettintgetnek, eközben a férfiak levegőbe ugranak, tenyerükkel megütik a lábszárukat, leguggolnak stb.

A „botoló” vagy botos tánc gyűjtőmegjelölés, mert táncolnak ásóval, vasvillával, seprűvel, napraforgószárral, késsel, fejszével is. Táncolhatja férfi egyedül, két férfi, két férfi egy nő, egy férfi és egy nő, de a nő kezében soha sincs semmilyen „eszköz”.

A tűz, a zene, a tánc szeretete mellett még nagyon fontos megemlíteni az állatszeretetüket, hisz vándorlásaikat végigkísérte a ló és a kutya, ez utóbbtól a mai napig nem tudtak elszakadni. A lovakhoz kiválóan értettek nemcsak a férfiak, de a nők is (persze csak idős

nőnek volt szabad a ló közelébe menni, vagy azt megfogni). Senki sem értett úgy a lovak gyógyításához mint a cigányok.

Az emberi betegségeket is jól ismerték. Voltak úgynevezett füves asszonyok, akik szinte minden nyavalyát meg tudtak gyógyítani. Több mint 200 féle gyógyfüvet ismertek, ám a gyógyítás során babonákat is alkalmaztak. Nagyon nagy tiszteletnek örvendtek a közösségben, de tudásuk sokszor még messze földön is ismert volt. Talán ebből fakad a növények szeretete is. A cigányok jelképei közé tartozik a tölgyfaág, a legmegbecsültebb növény pedig a kamilla. A víz szeretetét is érdemes megemlíteni, hisz vándorlásuk során éltető elemük volt, nemcsak a halászat miatt.

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/altalanos/kortanc_sorozat/magyarorszagi_ciganyok/pages/030_szokasok.htm